

Milan Kundera

český prozaik, básník, dramatik a esejista žijící ve Francii

* 1. 4. 1929 Brno

Milan Kundera je bezesporu ve světě nejúspěšnějším, nejpřekládanějším a nejdiskutovanějším českým spisovatelem. Jeho romány jsou nejen mezinárodními bestsellery, ale představují i nepominutelný příspěvek k vývoji románového žánru.

Kundera je synem brněnského muzikologa Ludvíka Kundery. Po maturitě (1948) na brněnském gymnáziu se zapsal na Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy, ale studium záhy přerušil a studoval hudební skladbu. Absolvoval pak Filmovou fakultu AMU a v letech 1958-70 zde přednášel světovou literaturu. V roce 1975 odešel do Francie, kde mu bylo nabídnuto místo hostujícího profesora na univerzitě v Remeši. V roce 1979 byl zbaven československého občanství. Nyní žije trvale v Paříži, do vlasti se po roce 1989 vrací jen sporadicky stejně jako jeho dílo, jehož pozvolné vydávání sám řídí.

Kundera debutoval básněmi *Člověk, zahrada širá* (1953), poezií poněkud se vymykající dobovému schematismu. Veleoficiální téma, totiž fučíkovskou legendu, ztvárnil v poémě *Poslední máj* (1955). Jeho rozloučením s lyrikou - později se polemika s jejím fenoménem stane jedním z Kunderových ústředních témat - představuje sbírka milostně deziluzivní poezie *Monology* (1957, přepracované 1964). V roce 1960 uveřejnil velmi dobře - i díky výrazně marxistické metodě - hodnocenou studii o V. Vančurovi *Umění románu*. Již zde se plně projevila Kunderova schopnost přesné, racionální analýzy a striktně vystavených tezí.

Plody tohoto období stejně jako divadelní hru *Majitelé klíčů* (1962) sám Kundera odmítá počítat do svého relevantního díla. Jediné, na čem mi záleží z toho, co jsem kdy napsal, jsou mé romány. Počítá sem až první ze tří svazků povídkového souboru *Směšných lásek* (1963, druhý 1965, třetí 1968). Zde našel svůj tón: ironický, až cynický odstup od světa i od sebe samého, důsledně antilyrický postoj, chirurgicky přesnou fabulační strategii.

Téma reality vymykající se z kontroly, avšak vztažené na generační, politické téma, je osou prvního Kunderova románu *Žert* (1967). Jde jistě o jednu z nejdůležitějších knih poválečné české literatury. Kundera se zde po svém (eticky diskutabilně) vypořádal s proviněním části své generace loajální se stalinským režimem a projevil trpkou skepsi nad tím, zda je možné promarněné životy zhodnotit a napravit. Často je v souvislosti s *Žertem* citován výrok Louise Aragona, že jde o jeden z největších románů století.

V prosinci 1968, v čase nastupující plíživé normalizace, Kundera uveřejnil v *Listech* stať *Český úděl*, v níž vysoce ocenil statečnost národa a zároveň střízlivost, s níž nese svůj úděl. V. Havel na jeho článek reagoval ostrou polemikou v *Tváři*, kde Kunderův postoj odmítl jako iluzionismus a provinciální mesiášství. Nato Kundera kontroval článkem *Radikalismus a exhibicionismus*.

Druhý román *Život* je jinde dopsal Kundera roku 1970, francouzsky vydal roku 1973 a česky - stejně jako následující romány - v Torontu 1978. Kundera zde nelítostně analyzuje "lyrický" postoj jak k životu, tak k politice a umění. "Lyrický věk" charakterizoval v rozhovoru s A. J. Liehmem takto: To je ten věk mladosti, kdy je člověk ještě sám sobě záhadou, a proto se zcela vyčerpává tím, že se zabývá sám sebou. Druzí jsou pro něho zrcadla, v nichž hledá vlastní význam a cenu. V románě *Valčík na rozloučenou* (francouzsky 1976, česky 1979), zobrazil život jako černou frašku, připomínající komediální hříčku 18. století, avšak hravost zápletky v sobě obsahuje i svědectví o všestranném útlaku v totalitním státě. V románu-variaci nazvaném *Kniha smíchu a zapomenutí* (francouzsky 1979, česky 1981) Kundera rozvíjí další své základní téma: zapomenutí. Sedm příběhů této knihy tvoří "polyfonii", v níž se obměňují a prohlubují motivy znicotnění života ve světě, jenž zapomíná na své oběti, propadá se do dětského stavu nevědomosti a postrádá jakoukoli pevnější stupnici hodnot.

Shrnutím Kunderových dosavadních témat i vyprávěcích postupů je nejspíš jeho nejslavnější román (zfilmovaný Philem Kaufmanem) Nesnesitelná lehkost bytí (francouzsky 1984, česky 1985). Jde o mnohovýznamové dílo, neskrývající filosofické ambice, v němž na osudu lékaře Tomáše, jeho ženy Terezy a malířky Sabiny vytvořil jednak reflexi bezútěšného života ve znormalizovaném Československu, tak i podobenství depresivní existenciální situace člověka obecně. Kundera vychází z protikladu lehkosti a tíhy řeckého filosofa Parmenida a nietzscheovské ideje věčného návratu. Z nutnosti žít načisto, rozhodovat se bez zkušeností vyplývá pocit tíže, jehož protikladem je nesnesitelná lehkost prázdnoty a absurdity bytí.

Zatím posledním česky vydaným románem M. Kundery je Nesmrtelnost. Psal ho celý francouzsky (vyšel 1989, česky v Brně 1993) a odpoutal se tu již zcela od českého prostředí. V opět složitě koncipovaném románovém celku, v němž dějovou ústřední linii střídají esejistické úseky, meditace a variace motivů, Kundera vytvořil alegorii lidského údělu, jeho konečnosti i nesmrtelnosti. Francouzsky napsal Kundera i romány Pomalost (1995) a Totožnost (1998)

Významné jsou i Kunderovy eseje: L'Art du roman (francouzsky 1986) o literatuře a tradici románu v evropské kultuře a Zrazené testamenty (1983, rovněž francouzsky).

Zdroj: <http://www.libri.cz/databaze/kalendarium/>